

Kunnanhallitus (pl. Ahvenanmaan maakunta)

## **VUODEN 2017 KUNTAVAALIT: Äänestyspaikkojen määrääminen ja niistä ilmoittaminen, vaalimateriaali, vaalitietojärjestelmän käyttö, vaalikoulutus ym.**

Seuraavat yleiset vaalit ovat kuntavaalit, jotka toimitetaan sunnuntaina 9.4.2017. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 29.3 - 4.4.2017 (keskiviikosta tiistaihin) ja ulkomailla 29.3. - 1.4.2017 (keskiviikosta lauantaihin). Suomalaisessa laivassa ulkomaan ennakkoäänestys voidaan aloittaa jo keskiviikkona 22.3.2017.

Vuoden 2017 kuntavaalit ovat ensimmäiset uuden kuntalain (410/2015) 15 §:n mukaiset vaalit. Vaaleissa valittavien valtuustojen toimikausi alkaa 1.6.2017 ja kestää vuoden 2021 toukokuun loppuun.

Oikeusministeriö pyytää kunnanhallitusta saattamaan tämän kirjeen kunnan keskusvaalilautakunnan tietoon. Kirje on luettavissa oikeusministeriön vaalisivuilla [www.vaalit.fi](http://www.vaalit.fi).

### **1. Vaalilainsäädäntö**

Edellisten, lokakuussa 2012 toimitettujen kunnallisvaalien jälkeen vaalilakiin (714/1998) on tehty kolme kuntavaaleihin vaikuttavaa muutosta:

*Vuoden 2013 muutokset (HE 27/2013 v.p.)*

Vaalilain muutos (496/2013) tuli voimaan 1.7.2013 ja sen merkittävimmät muutokset, joista osaa sovellettiin jo vuosien 2014 ja 2015 vaaleissa, olivat:

- 16 §: Vaalilautakunnalle mahdollisuus ottaa avustavaa henkilöstöä sekä äänestyslippujen laskentaan että tietojärjestelmien käyttöön;
- 17 §: Kotiäänestyksen vaalitoimitsijat nimittää kunnan keskusvaalilautakunta;
- 41 §: Keskusvaalilautakunnan kokous, jossa ehdokaslistojen yhdistelmä laaditaan, on aloitettava torstaina 31. päivänä ennen vaalipäivää viimeistään kello 16. Puolu-

een ja valitsijayhdistyksen ehdokkaat ryhmitellään yhdistelmässä yhdelle tai useammalle palstalle ylhäältä alaspäin;

- 48 §: Yleinen ennakkoäänestyspaikka ei saa viikonloppuna olla avoinna ennen kello 9:ää eikä kello 18:n jälkeen.
- 76 §: Vaalipäivän äänestyksessä on mahdollista, lähinnä silloin, jos äänestyspaikka ei ole esteetön, tehdä äänestysmerkintä muutoinkin kuin äänestyskopissa, edellyttäen, että vaalisalaisuus säilyy eikä äänestäjälle aiheudu siitä kohtuutonta haittaa;
- 87 §: Tarkastuslaskenta on aloitettava vaalipäivää seuraavana maanantaina viimeistään kello 12;
- 95 §: Kuntavaalien tuloksen vahvistamiskokous on aloitettava keskiviikkona 3. päivänä vaalipäivän jälkeen viimeistään kello 18;
- 150 §: Valitsijayhdistyksen voi perustaa vähintään kolme äänioikeutettua kunnan asukasta niissä kunnissa, joissa on asukkaita enintään 1500 ja vähintään viisi äänioikeutettua kunnan asukasta niissä kunnissa, joissa asukkaita on 1501 – 2000. Muissa kunnissa valitsijayhdistyksen perustamiseen tarvitaan edelleen vähintään 10 äänioikeutettua kunnan asukasta.

#### *Vuoden 2015 muutokset (HE 290/2014 v.p.)*

Vaalilain muutos (563/2015) tuli voimaan 1.6.2015. Sen merkittävimmät muutokset liittyivät uuden kuntalain säätämiseen ja olivat seuraavat:

- koko laki: Sana kunnallisvaalit muutettiin sanaksi kuntavaalit;
- 144 §: Kuntavaalien vaalipäivä on huhtikuun kolmas sunnuntai (jos kolmas sunnuntai osuu pääsiäispäiväksi tai sen jälkeiseksi sunnuntaiksi, vaalipäivä siirtyy pääsiäispäivää edeltäväksi sunnuntaiksi).

#### *Vuoden 2016 muutokset (HE 16/2016 v.p.)*

Vaalilain muutos (361/2016) tuli voimaan 1.6.2016. Sen merkittävimmät muutokset liittyivät vaaliviranomaisten kelpoisuus- ja esteellisyysasioihin ja olivat seuraavat:

- uusi 9 a §: Lakiin lisättiin säännös, jonka mukaan vaaliviranomaisen on toimittava tehtävässään puolueettomasti;
- 14 §: Kunnan keskusvaalilautakunnan toiminnassa sovelletaan hallintolain 27-30 §:n esteellisyysääntelyä;
- 15 ja 16 §: *Vaalilautakunnan* jäsenenä tai varajäsenenä ei saa olla ehdokas. Vaalilautakunnan toiminnassa ei sovelleta hallintolain esteellisyysääntelyä. *Vaalitoimikunnan* jäsenenä tai varajäsenenä ei saa olla ehdokas eikä myöskään hänen puolisonsa (aviopuolisot sekä avioliitonomaisessa suhteessa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät), lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Vaalitoimikunnan toiminnassa ei sovelleta hallintolain esteellisyysääntelyä;
- 17 §: Vaalitoimitsijana ei saa olla ehdokas eikä myöskään hänen puolisonsa (aviopuolisot sekä avioliitonomaisessa suhteessa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät), lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Vaalitoimitsijan toimintaan ei sovelleta hallintolain esteellisyysääntelyä;

- 58 ja 73 §: Äänestäjän avustajana ei saa olla ehdokas eikä myöskään hänen puolisonsa (aviopuolisot sekä avioliitonomaisessa suhteessa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät), lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa.

### *Ajantasainen vaalilaki*

Ajantasainen vaalilaki löytyy osoitteesta:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980714>.

## **2. Kuntajaon muutosten vaikutus**

Kuntarakennelain (1698/2009) 23 §:n 1 momentin mukaan kuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitettavat kuntavaalit toimitetaan uutta kuntajakoa noudattaen. Koska kuntavaalit toimitetaan nyt siis huhtikuussa 2017, sanottu sääntely koskee niitä kuntajaon muutoksia, jotka tulevat voimaan 1.1.2018. Hallituksen esityksen (HE 268/2014 v.p.) perusteluiden mukaan valtioneuvoston tulee näissä tapauksissa tehdä kuntajaon muutosta koskeva päätös viimeistään vaalivuotta edeltävän vuoden (siis vuoden 2016) loppuun mennessä.

Toistaiseksi ei ole tiedossa sellaisia kuntajaon muutoksia, jotka tulisivat voimaan 1.1.2018.

## **3. Valtuuston päätös valtuutettujen lukumäärästä**

Kuntalain 16 §:n 2 momentin mukaan valtuuston päätös valittavien valtuutettujen saman pykälän 1 momentissa tarkoitettua lukumäärää suuremmasta lukumäärästä on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä eli siis viimeistään 31.12.2016.

Kunnan on huolehdittava, että ilmoitus tehdään sanotussa määräajassa. Vapaamuotoiset ilmoitukset toivotaan tehtävän sähköpostitse oikeusministeriön vaalipostilaatikkoon osoitteeseen [vaalit@om.fi](mailto:vaalit@om.fi). Monet kunnat ovat jo ennen tämän kirjeen laatimista ehtineet tehdä ilmoituksen kirjeellä tai sähköpostilla oikeusministeriön virastosähköpostiin. Nämä ilmoitukset otetaan luonnollisesti sellaisenaan huomioon.

Ilmoitusten perusteella oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän pääkäyttäjä merkitsee kunkin kunnan kohdalle vaalitietojärjestelmään valittavien valtuutettujen lukumäärän siten, että se on kuntien tarkistettavissa ja kuitattavissa, yhdessä seuraavassa luvussa tarkoitettujen ennakoäänestyspaikka- ym. tietojen kanssa, viimeistään perjantaina 13.1.2017 kello 12 (ks. tämän kirjeen sivut 5-6).

#### 4. Äänestyspaikat vuoden 2017 kuntavaaleissa

Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämän nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että äänioikeutettujen äänestysmahdollisuudet vaaleissa ovat riittävät sekä ennakoäänestyksessä että vaalipäivänä.

Oikeusministeriö pitää ennakoäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen riittävää lukumäärää yhtenä keskeisenä tekijänä hyvän äänestysaktiivisuuden saavuttamiselle kuntavaaleissa.

##### *Yleisten ennakoäänestyspaikkojen määrääminen*

Vaalilain 9 §:n mukaan kunnanhallitus päättää kotimaan yleisten ennakoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista kunnassa. Jokaisessa kunnassa on oltava vähintään yksi ennakoäänestyspaikka, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Kunnanhallituksen asiana on myös tehdä ennakoäänestyksen toimittamista varten tarvittavat hankinnat siten kuin hankinnat kunnassa suoritetaan. Jos kunta järjestää ennakoäänestyksen jonkin ulkopuolisen tahon tiloissa, esimerkiksi Postin (Posti Group Oyj) ylläpitämissä pisteissä (postit ja tilapäiset pisteet)<sup>1</sup> tai kauppakeskuksen aulatilassa, se sopii siitä itsenäisesti suoraan asianomaisen tahon kanssa.

Yleisiä ennakoäänestyspaikkoja määrätessään kunnanhallituksen on otettava huomioon tämän kirjeen liitteessä 1 mainitut näkökohdat.

##### *Vaalipäivän äänestyspaikkojen määrääminen*

Vaalilain 8 §:n mukaan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jollei sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Äänestysalueiden koosta taikka asukasmäärästä ei vaalilaissa ole tarkempia määräyksiä. Äänestysalueista päättää valtuusto.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa noudatetaan sitä äänestysaluejakoa, joka tulee voimaan 15. päivänä lokakuuta 2016 ja joka perustuu kuntien 30.4.2016 mennessä maistraateille ilmoittamiin äänestysaluejakopäätöksiin.

Jokaisella äänestysalueella on kunnanhallituksen päätöksellä määrätty *vaalipäivän äänestyspaikka*. Vaalipäivänä äänestäjä voi äänestää vain sen äänestysalueen äänestyspaikassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen. Oikeusministeriö

<sup>1</sup> Jo vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa ja vuoden 2015 eduskuntavaaleissa sovellettiin menettelyä, jossa vanhaa puitesopimusta Postin ja oikeusministeriön välillä ei enää ollut, mutta Posti tarjosi edelleen ennakoäänestyspalveluita valitsemilleen kunnille ja kukin asianomainen kunta päätti entiseen tapaan itsenäisesti, käyttikö se Postin palveluita vai hoitiko se ennakoäänestyksen jollain muulla tavalla. Samalla tavalla toimitaan myös vuoden 2017 kuntavaaleissa. Posti on ilmoittanut oikeusministeriölle, että sen myynti ottaa asianomaisiin kuntiin yhteyttä syksyn 2016 aikana ja että tavoitteena on, että Postin ja kuntien sopimukset tehtäisiin vuoden loppuun mennessä.

suosittelee, että päättäessään vaalipäivän äänestyspaikoista kunnat noudattavat soveltuvin osin tämän kirjeen liitteessä 1 olevia yleisiä ennakoäänestyspaikkoja koskevia kriteereitä.

Viime vuosina kunnat ovat vähentäneet merkittävästi äänestysalueidensa määrää. Tämä on siten merkinnyt tuntuvaa heikennystä äänioikeutettujen mahdollisuuksiin äänestää vaalipäivänä. Ministeriö suosittelee, että jatkossa nykyistä äänestysalueiden määrää ei enää vähennettäisi ilman pakottavaa tarvetta, vaan päinvastoin tutkittaisiin mahdollisuuksia lisätä äänestysalueiden määrää seuraaviin vaaleihin. Todettakoon myös tässä yhteydessä, että mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö vaalipäivän äänestyksessä (ks. tämän kirjeen s. 8) ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

### *Äänestyspaikkoja koskevien päätösten aikataulu ja vaalitietojärjestelmään merkittävät tiedot*

Kunnanhallituksen tulee tehdä päätökset yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista hyvissä ajoin siten, että paikat voidaan merkitä oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään (VAT) perjantaihin 13.1.2017 mennessä.

Vaalilain 9 §:n 4 momentin mukaisesti kunnanhallituksen on huolehdittava siitä, että Väestörekisterikeskuksen ylläpitämään äänestyspaikkarekisteriin, jona toimii oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän pohjatietojärjestelmä, merkitään Väestörekisterikeskuksen määräämällä tavalla jokaisen kunnassa olevan

yleisen ennakoäänestyspaikan

- nimi,
- käyntiosoite,
- aukiolopäivät ja päivittäiset aukioloajat sekä

vaalipäivän äänestyspaikan

- nimi ja
- käyntiosoite sekä

muut Väestörekisterikeskuksen määräämät tiedot.

Väestörekisterikeskus antaa kunnanhallituksille tarkempia ohjeita tietojen ilmoittamisesta pohjatietojärjestelmään joulukuussa 2016 lähetettävässä kirjeessään. Samoin VAT-ohjeessa nro 2b tulee olemaan tarkemmat ohjeet tietojen ilmoittamisesta. Näihin ohjeisiin on huolellisesti tutustuttava ja niitä tarkoin noudatettava.

**Ennakoäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen tiedot on merkittävä pohjatietojärjestelmään viimeistään perjantaina 13.1.2017 klo 12.**<sup>2</sup>

<sup>2</sup> Vaalilain 9 §:n mukaan äänestyspaikkoina vaaleissa ovat ne kotimaan yleiset ennakoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat, jotka ovat äänestyspaikkarekisterissä päivän päättyessä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Käytännössä rekisterin viimeiseksi päivytyspäiväksi on kuitenkin määrättävä aikaisempi ajankohta, tässä tapauksessa 13.1.2017, koska jokaiselle äänioikeutetulle postitettavaan ilmoituskorttiin liitetään luettelo äänioikeutetun omassa vaalipiirissä olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista osoitteineen ja aukioloaikoineen. Oikovedosten valmistamiseen ja tarkistamiseen sekä luetteloiden painattamiseen on varattava riittävästi aikaa.

### *Äänestyspaikkatietojen merkitsemisen ohessa pohjatietojärjestelmään merkittävät muut tiedot*

Kunnan keskusvaalilautakunnan on samassa määräjassa huolehdittava myös siitä, että pohjatietojärjestelmään merkitään keskusvaalilautakunnan voimassa olevat yhteystiedot vuoden 2017 kuntavaaleissa ja että tiedot kuitataan järjestelmässä tarkistetuiksi. Erityisesti tulee huolehtia, että pohjatietoihin merkitään

- ilmoituskortille tulostuva kunnan keskusvaalilautakunnan puhelinnumero (ns. yleisöpuhelin) ja
- vaaliluettelon toimitusosoite, jonka tulee olla käytiosoite (ei PL-osoite).

Tässä yhteydessä keskusvaalilautakunnan tulee myös tarkistaa pohjatietojärjestelmään merkitty kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärä. Pohjatietojärjestelmässä tulee olemaan kuntalain 16 §:n 1 momentin mukaisesti määräytyvä valtuutettujen lukumäärä tai kunnan oikeusministeriölle 31.12.2016 mennessä ilmoittama lukumäärä (ks. tämän kirjeen s. 3).

Kaikkien edellä mainittujen tietojen, siis

- ennakoäänestyspaikkatietojen,
- vaalipäivän äänestyspaikkojen tietojen,
- keskusvaalilautakunnan yhteystietojen sekä
- vaaliluettelon toimitusosoitteen ja
- kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärän,

tulee ehdottomasti olla oikein, koska ne (kahta viimeksi mainittua lukuun ottamatta) tulostetaan äänioikeutetuille lähetettävään ilmoituskorttiin ja sen liitteelle.

Kunnan tehtävä on huolehtia siitä, että pohjatietojärjestelmässä tiedot ovat 13.1.2017 klo 12 lopullisesti siinä muodossa kuin niitä käytetään vuoden 2017 kuntavaaleissa. Vastuu tietojen oikeellisuudesta on siis kunnalla.

## **5. Kunnan vaaliviranomaisten kelpoisuudesta ja esteellisyydestä**

Vaalilain vaaliviranomaisia koskevaa kelpoisuus- ja esteellisyyssääntelyä täsmennettiin 1.6.2016 voimaan tulleella vaalilain muutoksella (361/2016). Vuoden 2017 kuntavaaleissa säännöt ovat tiivistetysti seuraavat:

### *Kunnan keskusvaalilautakunta*

Vuoden 2017 kuntavaaleissa keskusvaalilautakuntana toimii valtuuston vuoden 2013 alussa asettama keskusvaalilautakunta.

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsen, joka on ehdokkaana kuntavaaleissa, ei voi osallistua keskuslautakunnan työskentelyyn siitä lukien kun häntä koskeva ehdokashakemus on annettu lautakunnalle.

Esteellisyys: Jäsenten ja varajäsenten esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27-30 §:ssä säädetään. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että keskusvaalilautakunnan jäsenenä oleva ehdokkaan puoliso on esteellinen osallistumaan ehdokasasetelusta päättämiseen puolisoaan koskevan listan osalta, ennakkoäänien laskentaan, tarkastuslaskentaan ja vaalien tuloksen vahvistamiseen.

#### *Vaalilautakunta*

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla ehdokas.

Esteellisyys: Hallintolain esteelisyysääntelyä ei sovelleta vaalilautakunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalilautakunnan tehtävissä, kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: vaalilautakunnan jäsenenä oleva ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei saa toimia vaalilain 73 §:n 2 momentissa tarkoitettuna äänestäjän avustajana.

#### *Vaalitoimikunta*

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsenenä tai varajäsenenä eivät voi olla ehdokas, hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Kelpoisuuteen vaikuttava ehdokkuus tarkoittaa ehdokkuutta missä tahansa kunnassa: esimerkiksi kunnassa A ehdokkaaksi asetetun sisarus ei ole kelpoinen vaalitoimikunnan jäseneksi missään kunnassa.<sup>3</sup>

Esteellisyys: Hallintolain esteelisyysääntelyä ei sovelleta vaalitoimikunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalitoimikunnan tehtävissä.

#### *Yleisen ennakkoäänestyspaikan ja kotiäänestyksen vaalitoimitsija*

Kelpoisuus: Vaalitoimitsijana ei voi olla vajaavaltainen<sup>4</sup> eikä myöskään ehdokas, hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Kelpoisuuteen vaikuttava ehdokkuus tarkoittaa ehdokkuutta missä tahansa kunnassa: esimerkiksi kunnassa A ehdokkaaksi asetetun sisarus ei ole kelpoinen vaalitoimitsijaksi missään kunnassa.<sup>5</sup>

Esteellisyys: Hallintolain esteelisyysääntelyä ei sovelleta vaalitoimitsijan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että vaalitoimitsijaksi määrätty voi toimia kaikissa vaalitoimitsijan tehtävissä.

<sup>3</sup> Tämä johtuu siitä, että äänioikeutettu voi äänestää ennakkoon missä tahansa kunnassa.

<sup>4</sup> Alle 18-vuotias tai vajaavaltaiseksi julistettu.

<sup>5</sup> Ks. alaviite 3.

## *Vaaliavustaja vaalipäivän äänestyspaikalla*

Kelpoisuus: Vaaliavustajana ei voi olla vajaavaltainen<sup>6</sup> eikä myöskään ehdokas, hänen puolionsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa.

Esteellisyys: Vaaliavustajalla on vain yksi tehtävä eli äänestäjän avustaminen. Kelpoissääntelyllä on riittävästi varmistettu se, että hän tässä tehtävässään voi avustaa joista avustamista tarvitsevaa äänestäjää.

## **6. Vaalitietojärjestelmän käyttö**

Vuoden 2017 kuntavaaleissa kaikki kunnat käyttävät seuraavia vaalitietojärjestelmän osajärjestelmiä:

- 1) pohjatietojärjestelmä (keskusvaalilautakunta),
- 2) ehdokastietojärjestelmä (keskusvaalilautakunta),
- 3) äänioikeustietojärjestelmä (ennakkoäänestyksen vaalitoimitsija, keskusvaalilautakunta ns. ”jälkikirjauksissa”),
- 4) tuloslaskentajärjestelmä (keskusvaalilautakunta).

Vaalitietojärjestelmän käyttöä hallinnoi Oikeusrekisterikeskus (ORK), jossa on järjestelmän pääkäyttäjä sekä vaalituki ([vaalituki@om.fi](mailto:vaalituki@om.fi)), joka antaa järjestelmän käytöstä tarkemmat ohjeet. Vaalitietojärjestelmän käyttöpalvelutoimittajana jatkaa Tieto Oyj.

Vaalitietojärjestelmän käyttäjähallinta perustuu ns. vahvaan tunnistamiseen eli jokaisella vaalitietojärjestelmän osajärjestelmää käyttävällä henkilöllä tulee olla joko sirullinen henkilökortti, verkkopankkitunnukset tai matkapuhelimeen liitetty henkilövarmenne (mobiilivarmenne). Tältä osin muutoksena edellisiin vaaleihin mainittakoon, että Nordea ei enää myönnä ns. tiliin sitomattomia verkkopankkitunnuksia (”prepaid”).

Kaikkiin osajärjestelmiin on edellisten eduskuntavaalien jälkeen tehty joukko pienehköjä toiminnallisia parannuksia käyttäjiltä saatujen palautteiden pohjalta. Pääosin järjestelmien käyttäminen on kuitenkin samanlaista kuin eduskuntavaaleissa.

Vaalitietojärjestelmän tuotantokäyttö aloitetaan 19.12.2016, jolloin pohjatietojärjestelmä avautuu keskusvaalilautakuntien käyttöön. Vaalituki antaa vaalitietojärjestelmän käytöstä tarkempia ohjeita, aikatauluja ja muistutuksia erikseen vaalien valmistelupe-riodin aikana.

Seuraavassa kiinnitetään kuntien huomiota vielä kahteen erityiseen käyttötapaukseen.

### *Äänioikeustietojärjestelmän käyttäminen vaalipäivänä*

Äänioikeustietojärjestelmää (”sähköinen vaaliluettelo”) on käytetty vaalipäivän äänestyksessä jo viisissä vaaleissa:

- vuoden 2011 eduskuntavaaleissa se oli käytössä 31 kunnassa kussakin vain yhdellä äänestysalueella,

<sup>6</sup> Alle 18-vuotias tai vajaavaltaiseksi julistettu.



- vuoden 2012 presidentinvaalissa noin 60 kunnassa noin 120 äänestysalueella,
- vuoden 2012 kunnallisvaaleissa noin 80 kunnassa noin 250 äänestysalueella,
- vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa 102 kunnassa 300 äänestysalueella ja
- vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 113 kunnassa 402 äänestysalueella.

Kuntien käyttökokemukset järjestelmästä ovat olleet toistaiseksi positiivisia.

Sähköisen vaaliluettelon eduskuntavaaleissa käytettyä järjestelmäversiota on pyritty edelleen kehittämään käyttäjäystävällisempään suuntaan.

Sähköistä vaaliluetteloa voidaan käyttää paperisen vaaliluettelon sijasta tai sen rinnalla. Jokaisella äänestysalueella on kuitenkin oltava myös paperinen vaaliluettelo.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa sähköisen vaaliluettelon käyttöä vaalipäivän äänestyksessä jatketaan maltillisesti, alustavan suunnitelman mukaan seuraavasti:

- Vuosien 2011-2015 vaaleissa järjestelmää käyttäneet kunnat: Järjestelmää voidaan käyttää millä tahansa kunnan päättämillä äänestysalueilla. Kunnan on kuitenkin hyvässä ajoin ennen vaaleja ilmoitettava nämä äänestysalueet vaalituelle.
- Muut kunnat: Kunta voi ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa käyttää järjestelmää yhdellä äänestysalueella. Sen jälkeen vaalituki arvioi, onko kunnan mukaantulo asianmukaista vaalitietojärjestelmän kokonaisuuden käyttö huomioiden.

Oikeusministeriö ja vaalituki varaavat itselleen mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien äänestysalueiden lukumäärää. Kunta voi myös perua tekemänsä ilmoittautumisen, jos ilmenee esimerkiksi teknisiä ongelmia.

Korostettakoon vielä, että äänioikeusrekisterin käyttäminen vaalipäivän äänestyksessä on näissä kuntavaaleissa ja myös jatkossa kunnalle täysin vapaaehtoista eli mahdollisuus käyttää paperista vaaliluetteloa tulee jatkossakin säilymään. Näin ollen mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää (ks. tämän kirjeen s. 4-5).

#### *Laskentajärjestelmän käyttö alustavassa laskennassa suoraan äänestysalueelta*

Vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa neljässä kunnassa ja vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 43 kunnassa (192 äänestysalueella) tallennettiin alustavan laskennan tuloksia laskentajärjestelmään suoraan äänestysalueilta. Kuntien kokemukset tästäkin menettelystä olivat myönteisiä ja nämä kunnat voivat halutessaan jatkaa samaa menettelyä myös kuntavaaleissa.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa myös muut kunnat voivat ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa sanottuun menettelyyn. Tarkoitus on kuitenkin edetä tässä asiassa maltillisesti, joten muut kuin edellä mainitut 43 kuntaa voivat tulla mukaan näissä kuntavaaleissa enintään yhdellä äänestysalueella. Ministeriö ja vaalituki varaavat tältäkin osin itselleen mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien kuntien ja äänestysalueiden lukumäärää ja kunnalla on myös ilmoittautumisensa perumismahdollisuus.

Menettelyä käytävillä äänestysalueilla tulee kuitenkin olla varajärjestelmänä perinteinen menettely laskentatietojen ilmoittamisesta kunnan ilmoituskeskukselle.

## 7. Vaalimateriaali ja vaaliohjeet

Oikeusministeriön vaalimateriaalin tilausjärjestelmä avataan keskusvaalilautakuntien käyttöön joulukuussa 2016. Keskusvaalilautakunnan tulee merkitä järjestelmään tarvitsemansa vaalimateriaali viimeistään maanantaina 2.1.2017. Oikeusministeriö lähettää tilausjärjestelmän käytöstä tarkemmat ohjeet erikseen.

Vaalimateriaalin jakelu keskusvaalilautakunnille suoritetaan 15.2.2017 lukien.

Vaaliohjeet ja vaalitietojärjestelmän käyttöohjeet (VAT-ohjeet) jaetaan keskusvaalilautakunnille helmikuussa 2017, kuitenkin niin, että VAT-ohjeet nro 1 ja 2b jaetaan kunnille jo joulukuussa 2016.

### *Uudenlainen ilmoituskortti*

Äänioikeutetuille postitettava, vaalilain 21 §:n mukainen ilmoituskortti tulee näissä vaaleissa olemaan ulkoasultaan hieman erilainen kuin aiemmin. Suurin muutos on, että ilmoituskortti saapuu äänioikeutetulle ikkunallisessa kirjekuoressa. Muutos johtuu siitä, että ilmoituskorttitulostuksesta huolehtiva painotalo ei enää pysty tulostamaan ilmoituskortteja entiseen tapaan ilman merkittäviä riskejä.

### *Uudenlainen vaaliluettelo*

Myös vaalilain 71 §:ssä tarkoitettu vaaliluettelo, jota vaalilautakunnat käyttävät äänestyspaikoilla vaalipäivänä, tulee olemaan erilainen kuin aiemmin. Tämä muutos johtuu siitä, ettei Suomessa enää ole sellaista painotaloa, joka pystyisi tulostamaan vaaliluettelon entisenlaiselle ketjulomakkeelle.

Vaaliluettelo saapuu kunnalle muovitettuna. Muovin sisällä vaaliluettelon lehdet ovat irtolehtiä, jotka on rei'itetty vasemmasta sivustaan. Äänestysalueet on erotettu toisistaan värilehdellä. Kussakin äänestysalueessa on ensin vaaliluettelo ja sen perässä (erinäköinen) luettelo ennakkoon äänestäneistä. Tarkoitus on, että vaaliluettelo laitetaan kansioon ja sitä käytetään kansioituna taikka muutoin vasemmasta reunasta sidottuna. Vaaliluettelon sivua luetaan pystysuunnassa.

Uudenlaisesta vaaliluettelosta annetaan tarkempia ohjeita myöhemmin vaali- ja VAT-ohjeissa.

## 8. Vaalikoulutus

### *Oikeusministeriön koulutus*

Oikeusministeriö järjestää helmi-maaliskuussa 2017 kuntavaalien toimittamisesta yhteensä 12 vaalikoulutustilaisuutta, joista yksi on ruotsinkielinen ja muut suomenkielisiä. Kaikissa tilaisuuksissa voi kuitenkin esittää kysymyksiä suomeksi ja ruotsiksi. Koulutuspäivät ja –paikat osoitteineen sekä ohjelma esitetään tämän kirjeen liitteessä 2.

Koulutustilaisuuksiin osallistuminen on vapaaehtoista. Niihin ei tarvitse erikseen ilmoittautua, vaan riittää kun osallistujat saapuvat paikalle. Koulutustilojen rajoitetusta koosta johtuen suosittelemme, että kustakin kunnasta osallistuisi koulutuspäivään enintään kolme-neljä henkilöä. Osallistuminen on maksutonta, mutta toisaalta oikeusministeriö ei korvaa osallistujien matka- eikä ruokailukuluja.

Koulutustilaisuuksista ensimmäinen (Vantaalla 10.2.2017) videoidaan ja se tulee olemaan katseltavissa vaalitietojärjestelmän kautta noin kahden viikon kuluttua. Tämän lisäksi Hämeenlinnassa pidettävään tilaisuuteen (17.2.2017) on mahdollista osallistua Skypen tai Lyncin välityksellä (tarkemmat tiedot liitteessä 2).

Koulutuksessa käydään läpi vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa selostettuja asioita:

- kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät,
- ehdokasasettelu ja vaalikelpoisuus,
- ennakkoäänestyksen järjestäminen
- vaalipäivän äänestyksen järjestäminen
- vaalitietojärjestelmän käyttö:
  - äänioikeustietojärjestelmä yleisessä ennakkoäänestyspaikassa,
  - äänioikeustietojärjestelmä keskusvaalilautakunnassa (ehdokasasettelu ja ”jätkikirjaukset”),
  - äänioikeustietojärjestelmä vaalilautakunnassa (”sähköinen vaaliluettelo”),
  - laskentajärjestelmä (ennakkoäänien laskenta, alustava ääntenlaskenta, tarkastuslaskenta).

### *Kunnan oma koulutus*

Kunnan keskusvaalilautakunnan tulee kouluttaa, opastaa ja neuvoa kunnan muita vaaliviranomaisia (vaalilautakunnat, vaalitoimikunnat sekä yleisten ennakkoäänestyspaikkojen ja kotiäänestyksen vaalitoimitsijat), jotta nämä suoriutuvat heille kuuluvista tehtävistä. Kunnan oman koulutuksen merkitystä on syytä korostaa, koska ainakin vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa esiintyi tapaus, jossa ennakkoäänestyksen vaalitoimitsijan havaittiin toimivan tehtävässään virheellisesti. Keskusvaalilautakunnan koulutusmateriaalina voivat olla esimerkiksi oikeusministeriön vaaliohjeet ja VAT-ohjeet.

Vaalitietojärjestelmän koulutuskanta, jossa voi harjoitella eri osajärjestelmien käyttöä, on kuntien käytettävissä seuraavasti:

- ehdokastietojärjestelmä 16.1.2017 lukien ja
- muut osajärjestelmät 23.1.2017 lukien.

## 9. Oikeusministeriön ja vaalituen viestintä keskusvaalilautakunnille

Kuntavaalien valmistelun ja toimittamisen aikana oikeusministeriö ja vaalituki tulevat viestimään keskusvaalilautakunnille pääasiassa sähköpostitse. Keskusvaalilautakunnan onkin jo tässä vaiheessa syytä tarkistaa, että sillä on toimiva sähköpostiosoite (esim. [vaalit@kunta.fi](mailto:vaalit@kunta.fi)). Viime eduskuntavaalien aikaiset keskusvaalilautakuntien yhteystiedot on koottu sivulle <http://www.vaalit.fi/fi/index/yhteystiedot.html>. Sähköpostiosoitteiden mahdolliset muutokset tulee ilmoittaa vaalituella ([vaalituki@om.fi](mailto:vaalituki@om.fi)).

## 10. Lisätietoa

Lisätietoja vaaleihin liittyvistä kysymyksistä:

- [www.vaalit.fi](http://www.vaalit.fi)
- vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, puh. 02951 50128,
- neuvotteleva virkamies Jussi Aaltonen, [jussi.m.aaltonen@om.fi](mailto:jussi.m.aaltonen@om.fi), puh. 02951 50560,
- ylitarkastaja Heini Huotarinen, puh. 02951 50127,
- hallinnollinen avustaja Terttu Tuomi, puh. 02951 50206,
- VAT-asioissa oikeusrekisterikeskuksen (ORK) **vaalituki**, puh. 02956 65609, jossa vastaavat Anniina Tjurin (VAT:in pääkäyttäjä), Marita Kolehmainen, Mira Keränen, Juha Mäenalusta ja Timo Kauppila.

Sähköpostit: [etunimi.sukunimi@om.fi](mailto:etunimi.sukunimi@om.fi) sekä [vaalituki@om.fi](mailto:vaalituki@om.fi).

Vaalijohtaja



Arto Jääskeläinen

Ylitarkastaja



Heini Huotarinen

LIITTEET 1) Yleisten ennakoäänestyspaikkojen määräämisestä  
2) Vaalikoulutukset 2017  
3) Eräitä määräaikoja kuntavaaleissa 2017

TIEDOKSI Ulkoasiainministeriö  
Väestörekisterikeskus  
Suomen Kuntaliitto



## YLEISTEN ENNAKKOÄÄNESTYSPAIKKOJEN MÄÄRÄÄMISESTÄ

Yleisiä ennakoäänestyspaikkoja määrätessään kunnanhallituksen tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

### **Ennakoäänestyspaikkoja oltava riittävästi**

Kunnan on ehdottomasti huolehdittava siitä, että yleisiä ennakoäänestyspaikkoja on kunnassa riittävästi suhteessa kunnan äänioikeutettujen määrään, jotta ennakkoon äänestäminen olisi äänestäjille mahdollisimman vaivatonta ja vähän aikaa vievää.

### **Missä ennakoäänestyspaikan tulisi sijaita?**

Ennakoäänestyspaikat on syytä sijoittaa sellaisiin paikkoihin, joihin äänestäjien on helppoa tulla ja joihin he vaivattomasti osaavat. Yksi hyvä tapa on sijoittaa ennakoäänestyspaikkoja sinne, missä äänestäjien muutoinkin tiedetään liikkuvan. Kuitenkin myös taajamien ulkopuolella asuville on järjestettävä asianmukaiset ennakoäänestysmahdollisuudet.

Ennakoäänestyspaikan on oltava aatteellisilta ja taloudellisilta kytkennöiltään mahdollisimman puolueeton, jotta mahdollisimman monet äänestäjät tulevat sinne mieluusti.

Viimeisimmissä vaaleissa hyviä kokemuksia on saatu mm.

- postikonttoreista,
- kirjastoista,
- erilaisten liike- tai kauppakeskusten aulailoista,
- kunnantaloista ja muista kunnan virastoista,
- eri oppilaitoksista,
- kunnan palvelukeskuksista ja
- yhteis palvelupisteistä sekä
- liikkuvista äänestyspaikoista eli äänestysbuseista ja yhteysaluksista ja vastaavista.

Yksi esimerkki uudenlaisesta ratkaisusta on ollut Helsinki-Vantaan lentoaseman terminaaliiin perustettu yleinen ennakoäänestyspaikka.

Yleistä ennakoäänestyspaikkaa ei saa sijoittaa sellaiseen paikkaan, johon kaikilla äänioikeutetuilla ei ole pääsyä. Tällaisia paikkoja saattavat olla esimerkiksi varuskunta-alueet.

### **Ennakoäänestyspaikkojen esteettömyys**

Liikuntavammaisten ja muiden liikuntaesteisten ennakoäänestämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan vammaisten käyttämille kulkuvälineille on pyrittävä varaamaan pysäköintitilaa ennakoäänestyspaikan välittömässä lähei-

sydnessä ja järjestämään heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella. Äänestyspaikalla mahdollisesti olevat kynnykset ja portaat on varustettava esimerkiksi sellaisella luiskalla, että rollaattoria tai sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävä pääsee esteettä äänestystilaan. Pyörätuolia käyttäviä varten tulisi myös olla äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusalue varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden näkemättä täyttää äänestyslippunsa. Aiemmissa vaaleissa esteettömyydessä mahdollisesti havaitut puutteet tulee pyrkiä korjaamaan.

### **Järjestyksenpidon ja vaalimainontakiellon huomioiminen**

Ennakoäänestyspaikan on sekä tiloiltaan että sijainniltaan sovittava tarkoitukseensa myös järjestyksenpidon kannalta. Vaalilain 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta. Käytännön syistä vaalimainontakiellon ulottuvuus voi eräissä ennakoäänestyspaikoissa olla alueellisesti rajatumpi kuin yleensä vaalipäivänä äänestysalueen äänestyspaikassa. Mikäli ennakoäänestyspaikka perustetaan esimerkiksi kauppakeskukseen, kunnan keskusvaalilautakunnan on tarvittaessa etukäteen oltava yhteydessä kauppakeskuksen johtoon ja varmistauduttava siitä, että ennakoäänestys otetaan asianmukaisesti huomioon kauppakeskuksen muussa toiminnassa. Tällöin yhtenä vaalimainontakiellon ulottuvuutta koskevana vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että vaalikampanjointi ja vaalimainonta eivät saa näkyä tai kuulua ennakoäänestyspaikkaan eikä sen ulko-ovelle/sisäänkäyntiin.

### **Riittävästi tilaa ja vaalitoimitsijoita**

Ennakoäänestystilan tulee olla riittävän suuri, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti eli äänestäjän vaalisalaisuus, vaalivapaus ja vaalirauha turvaten (vaalilain 56 § 2 mom.). Tilaan tulee voida sijoittaa tarpeellinen määrä pisteitä, joissa tarkastetaan äänestäjän henkilöllisyys, annetaan äänestyslippu ja otetaan äänestys vastaan. Tilan tulee olla siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoja syntyy mahdollisimman vähän.

Usein ruuhkat syntyvät siitä, että ennakoäänestyspaikka on sijoitettu sellaiseen tilaan, johon mahtuu liian vähän äänestyskoppeja ja äänestyksen vastaanottopisteitä ja/tai siitä, että ennakoäänestyspaikassa on muista syistä liian vähän vaalitoimitsijoita nimenomaan äänestyksen vastaanottopisteissä. Ennakoäänestyksessä aikaa ei yleensä vie äänestäjän käynti äänestyskopissa, vaan sen jälkeinen asiointi vaalitoimitsijan kanssa (vaalitoimitsija leimaa äänestyslipun, lippu suljetaan vaalikuoreen, lähetekirje laaditaan ja allekirjoitetaan, vaalikuori ja lähetekirje suljetaan lähetekuoreen sekä äänioikeusrekisteriin tehdään merkintä siitä, että äänestäjä on äänestänyt). Kuntien tulee huolehtia siitä, että vastaanottopisteitä on riittävästi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennakoäänestyspaikassa tulee olla riittävästi henkilöstöä ja että ennakoäänestyspaikka sijoitetaan riittävän suureen tilaan, jotta äänestystoimitus sujuu äänestäjän kannalta mahdollisimman joutuisasti ja vaivattomasti.

### **Paloturvallisuus**

Ennakoäänestyspaikka on sijoitettava rakennuksessa niin, että rakennuksen poistumistiet pidetään esteettöminä. Poistumisteiden opasteita ei saa peittää. Järjestelyjen

asianmukaisuus on syytä tarvittaessa etukäteen varmistaa alueelliselta pelastusviranomaiselta.

### **Ennakkoäänestyspaikan aukiolopäivät ja -kellonajat**

Vaalilain 47 §:n mukaan kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka on ennakkoäänestystä varten avoinna kaikkina ennakkoäänestyksen ajanjakson päivinä, jollei kunnanhallituksen päätöksellä erityisistä syistä toisin määrätä. Erityinen syy voi olla lähinnä vain kunnan jonkin alueen tai taajaman vähäiseksi arvioitu äänestäjämäärä. Jokaisessa kunnassa tulisi kuitenkin olla vähintään yksi sellainen ennakkoäänestyspaikka, joka on avoinna jokaisena ajanjakson (29.3. - 4.4.2017) päivänä. Tällaisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi on mahdollista perustaa kunnan eri alueille ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat auki vähemmän kuin seitsemän päivää.

Vaalilain 48 §:n mukaan kunnanhallitus määrää myös ennakkoäänestyspaikan päivittäiset aukioloajat, kuitenkin niin, että ennakkoäänestyspaikka ei saa olla avoinna arkipäivisin ennen kello 8 eikä kello 20 jälkeen eikä lauantaisin ja sunnuntaisin ennen kello 9 eikä kello 18 jälkeen. Hyväksi havaittu käytäntö on, että ainakin ennakkoäänestyksen ajanjakson kahtena viimeisenä päivänä yleinen ennakkoäänestyspaikka pidetään avoinna kello 20 saakka.

Viimeisimmissä vaaleissa on monissa kunnissa maaseudulla pyritty turvaamaan äänestysmahdollisuuksia perustamalla kirkonkylän lisäksi myös pienempiin kyliin yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat avoinna lyhyehkön ajan liikkuvan ennakkoäänestyspaikan tavoin. Esimerkiksi eräässä kunnassa viimeisissä vaaleissa aikaisemman kirkonkylällä sijaitsevan yleisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi kunta on perustanut eri kylille yhteensä kahdeksan lyhyen aukioloajan yleistä ennakkoäänestyspaikkaa.

### **Mahdollisimman pysyvät ennakkoäänestyspaikat**

Ennakkoäänestyspaikkojen olisi hyvä pysyä samoina vaaleista toiseen. Näin edistetään sitä, että äänestäjät tietävät, missä äänestyspaikka on. Paikkojen lopettaminen tai siirtäminen taikka niiden vakiintuneiden aukioloaikojen muuttaminen ilman pakottavaa syytä saattaa aiheuttaa epätietoisuutta äänestäjien keskuudessa.

### **Tehokas tiedotus ja opastus**

Kunnan on tehokkaasti tiedotettava kunnan alueella olevista yleisistä ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista. Käytännössä asian voi hoitaa kuulutuksin, julkaisemalla tiedot kunnan kotisivuilla, julisteilla kadunvarsimainostelineissa, sanomalehti-ilmoittelulla, sanomalehtijutuilla, koteihin jaettavilla tiedotteilla, kunnan kotisivuilla jne. Paikallisille tiedotusvälineille tulisi lähettää luettelo ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista.

Edellisten vaalien tapaan kullekin äänioikeutetulle lähetettävään ilmoituskorttiin liitetään äänestyspaikkarekisteristä koottava luettelo hänen oman vaalipiirinsä yleisistä ennakkoäänestyspaikoista.



Opastus ennakkoäänestyspaikalle tulee järjestää selkeästi esimerkiksi kadunvarsitauluin ja viitoituksin.

### **Miten liikkuva ennakkoäänestyspaikka käytännössä toteutetaan?**

Liikkuva ennakkoäänestyspaikka voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti: rakennetaan äänestystila bussiin tai vastaavaan kulkuneuvoon, suunnitellaan päivittäinen reitti kellonaikoinen, tiedotetaan tehokkaasti bussin pysähdyspaikoista ja aikatauluista, minkä jälkeen toteutetaan reitti ja suoritetaan äänestys. Bussin jokainen pysähdyspaikka on tallennettava osoitteineen ja kellonaikoinen vaalitietojärjestelmään sisältyvään äänestyspaikkarekisteriin. Kunnan sisäinen tiedottaminen liikkuvan ennakkoäänestyspaikan pysähdyspaikoista on tärkeää siksi, että äänestäjille postitettavan ilmoitus-kortin liitteessä niitä ei erikseen mainita.

**VAALIKOULUTUKSET 2017**

Koulutuspäivän alustava ohjelma, joka on kaikissa tilaisuuksissa sama, on seuraavanlainen. Aloitusaikaa lukuun ottamatta kellonajat ovat noin-aikoja, osioita venytetään sen mukaan kuin on tarpeen.

<b>Kello</b>	<b>Aihe</b>	<b>Kouluttaja</b>
9.00	Avaus	OM
9.05	Kuntavaalien ehdokasasettelu, mm. - vaalikelpoisuus valtuustoon, - ehdokasasettelun viranomaistehtävät	Suomen Kuntaliitto
10.15	Kunnan keskusvaalilautakunnan muut tehtävät, mm. - tiedottaminen, vaalimateriaali, vaaliluettelot, ennakkoonääntäminen ja vaalipäivän äänestyksen järjestelyt, ennakkoonääntämissasiakirjojen tarkastaminen	OM / ORK
12.00	<b>Lounastauko</b>	
13.00	Kunnan keskusvaalilautakunnan muut tehtävät jatkuu, mm. - vaalien tuloksen laskenta ja tuloksen vahvistaminen	OM / ORK
13.30	Ennakkoonääntäminen ja vaalipäivän äänestyksen toimittaminen	OM / ORK
15.30	Tilaisuus päättyy	OM

**Koulutustilaisuudet järjestetään seuraavasti:****1. VANTAA**

Aika: Perjantai 10.2.2017  
Paikka: Tiedekeskus Heureka / Auditorio  
Osoite: Tiedepuisto 1, 01300 VANTAA

**2. TURKU**

Aika: Maanantai 13.2.2017  
Paikka: Kokouskeskus Mauno / Auditorio  
Osoite: Tykistökatu 6, 20520 TURKU

**3. PORI**

Aika: Tiistai 14.2.2017  
Paikka: Porin kaupungintalo / Valtuustosali  
Osoite: Hallituskatu 12, 28100 PORI

**4. ROVANIEMI**

Aika: Tiistai 14.2.2017  
Paikka: Kaupungintalo / Valtuustosali  
Osoite: Hallituskatu 7, 96100 ROVANIEMI

**5. OULU**

Aika: Keskiviikko 15.2.2017  
Paikka: Tiedekeskus Tietomaa / Auditorio  
Osoite: Nahkatehtaankatu 6, 90100 OULU

**6. TAMPERE**

Aika: Keskiviikko 15.2.2017  
Paikka: Tampere-talo / Sonaatti-kokoustila  
Osoite: Yliopistonkatu 55, 33100 TAMPERE

**7. JYVÄSKYLÄ**

Aika: Torstai 16.2.2017  
Paikka: Cygnaeustalo, 2. krs / Anni ja Helmi  
Osoite: Cygnaeuksenkatu 1, 40100 JYVÄSKYLÄ

**8. HÄMEENLINNA**

- **osallistumismahdollisuus myös Skypen/Lyncin välityksellä (tarkemmat osallistumisohjeet annetaan myöhemmin erikseen)**

Aika: Perjantai 17.2.2017  
Paikka: Original Sokos Hotel Vaakuna / Vaakuna-sali  
Osoite: Possentie 7, 13200 HÄMEENLINNA

**9. VAASA (suomenkielinen koulutus)**

Aika: Maanantai 20.2.2017  
Paikka: Original Sokos Hotel Royal Vaasa / Auditorio Gloria 2  
Osoite: Hovioikeudenpuistikko 18, 65100 VAASA

10. **VAASA** (ruotsinkielinen koulutus)

Aika: Tiistai 21.2.2017  
Paikka: Original Sokos Hotel Royal / Kokoustila 13-15  
Osoite: Hovioikeudenpuistikko 18, 65100 VAASA

11. **KUOPIO**

Aika: Tiistai 21.2.2017  
Paikka: Kuopion kaupungintalo / Valtuustosali  
Osoite: Tulliportinkatu 31, 70110 Kuopio

12. **MIKKELI**

Aika: Keskiviikko 22.2.2017  
Paikka: Mikkelin kaupungintalo / Valtuustosali  
Osoite: Raatihuoneenkatu 6, 50100 MIKKELI

## LIITE 3

**Eräitä määräaikoja kuntavaaleissa 9.4.2017**

Ajankohta	<sup>7</sup>	Toimija	Toimenpide	Vaalilaki
Alkuvuosi 2013		Valtuusto	Kunnan keskusvaalilautakunnan asettaminen	13§ 1 ja 3 mom
Huhtikuu 2016 viimeistään		Valtuusto	Äänestysaluejaon muuttaminen tarvittaessa ja muutoksesta ilmoittaminen maistraatille	8 § 1 ja 2 mom
9.10.2016 aikaisintaan		Ehdokas	Ehdokkaan vaalirahoituksella katettavien vaalikampanjan toteutumiskulujen aiheutuminen voi alkaa	<sup>8</sup>
9.10.2016		Puolue ja puolueyhdistys	Kuntavaalien kampanja-aika alkaa	<sup>9</sup>
30.11.2016 klo 24		Väestörekisterikeskus	Väestötietojärjestelmässä olevat kuntien asukasluvut valitsijayhdistyksen perustamiseen tarvittavien äänioikeutettujen lukumääriä varten	150 § 1 mom
30.11.2016 klo 24			Väestötietojärjestelmässä olevat kuntien asukasluvut kuntavaaleissa valittavien valtuutettujen vähimmäismäärää varten	<sup>10</sup>
31.12.2016 viimeistään		Kunnanhallitus	Ilmoitus oikeusministeriölle valtuutettujen lukumäärää koskevas- ta valtuuston päätöksestä tai aiemman päätöksen muuttamisesta	<sup>11</sup>
31.12.2016 viimeistään		Valtioneuvosto tai valtiovarainministeriö	Päätös kuntajaon muuttamisesta	<sup>12</sup>

<sup>7</sup> Järjestysnumero osoittaa, monentenako päivänä ennen tai jälkeen vaalipäivän toimenpide vaalilain (714/1998) mukaan on suoritettava.

<sup>8</sup> L ehdokkaan vaalirahoituksesta (273/2009) 2 § 1 mom

<sup>9</sup> Puoluelaki (laissa 683/2010) 8 § 3 mom

<sup>10</sup> Kuntalaki (410/2015) 16 § 3 mom

<sup>11</sup> Kuntalaki 16 § 2 mom

<sup>12</sup> Kuntarakennelaki (1698/2009) 21 ja 22 §. Kuntarakennelain mukainen määräaika on 30.6.2017. Hallituksen esityksen HE 268/2014 vp mukaan valtioneuvoston tulisi kuitenkin tehdä päätös kuntien yhdistymisestä kuntavaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä, jotta vaalit pystyttäisiin toimittamaan yhdistyvissä kunnissa uutta kuntajakoa noudattaen normaalina ajankohtana huhtikuussa.

Hyvissä ajoin		Valtioneuvosto	Asetus kuntavaaleissa ennakkoonestyspaikkoina olevista Suomen edustustoista ja niiden toimipaikoista sekä kuntavaalien yleisistä ennakkoonestyspaikoista Ahvenanmaan maakunnassa	9 § 1 mom 2) kohta
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Kunnassa olevista yleisistä ennakkoonestyspaikoista päättäminen	9 § 1 mom 1) kohta
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Eräiden sosiaalihuollon toimintayksiköiden määrääminen ennakkoonestyspaikoiksi	9 § 1 mom 3) kohta
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Vaalipäivän äänestyspaikoista päättäminen	9 § 3 mom
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien asettaminen	15 § 1 mom
Perjantai 13.1.2017 klo 12 viimeistään		Keskusvaalilautakunta	Keskusvaalilautakunnan yhteystietojen ilmoittaminen Väestörekisterikeskukselle vaalitietojärjestelmässä	13§ 4 mom
Perjantai 13.1.2017 klo 12 viimeistään <sup>13</sup>		Kunnanhallitus/ keskusvaalilautakunta	Kunnan yleisten ennakkoonestyspaikkojen tietojen ilmoittaminen Väestörekisterikeskukselle vaalitietojärjestelmässä	9 § 4 mom
Perjantai 13.1.2017 klo 12 viimeistään		Kunnanhallitus/ keskusvaalilautakunta	Kunnan vaalipäivän äänestyspaikkojen tietojen ilmoittaminen Väestörekisterikeskukselle vaalitietojärjestelmässä	9 § 3 mom
Hyvissä ajoin		Oikeusministeriö	Tiedottaminen yleisistä ennakkoonestyspaikoista ja äänestysajoista niissä	49 § 3 mom
Hyvissä ajoin		Keskusvaalilautakunta	Tiedottaminen kunnan alueella olevista yleisistä ennakkoonestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista	49 § 1 mom ja 67 § 3 mom
Hyvissä ajoin		Väestörekisterikeskus	Tiedottaminen äänioikeuden edellytykset täyttävälle EU:n muun jäsenvaltion kansalaisille äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta kuntavaaleissa <sup>14</sup>	22 §

<sup>13</sup> Vaalilain mukainen viimeinen ajankohta olisi perjantai 17.2.2017, mutta koska jokaiselle äänioikeutetulle postitettavaan ilmoituskorttiin liitetään luettelo äänioikeutetun omassa vaalipiirissä olevista yleisistä ennakkoonestyspaikoista osoitteen ja aukioloaikoineen, ilmoitukset tulee tehdä viimeistään perjantaina 13.1.2017 kello 12.

<sup>14</sup> Käytännössä tieto toimitetaan myös äänioikeuden edellytykset täyttävälle muille ulkomaalaisille.

Hyvissä ajoin		Keskusvaalilautakunta	Vaalitoimitsijoiden määrääminen kotimaan yleiseen ennakoäänestyspaikkaan	17 § 2 mom
Hyvissä ajoin		Suomen edustuston päällikkö	Vaalitoimitsijan määrääminen ulkomailla olevaan yleiseen ennakoäänestyspaikkaan	17 § 2 mom
Hyvissä ajoin		Suomalaisen laivan päällikkö	Vaalitoimitsijan määrääminen laivaäänestystä varten	17 § 2 mom
Perjantai 17.2.2017 kello 24	51.	Väestörekisterikeskus ja maistraatit	Äänioikeusrekisterin tietojen määräytyminen	18 § 2 ja 3 mom
Hyvissä ajoin tai viimeistään maanantai 20.2.2017		Keskusvaalilautakunta	Kuulutettava siitä, montako valtuutettua valitaan. Kuulutus voidaan antaa 34 §:n 2 momentissa (ks. seuraava kohta) tarkoitetun kuulutuksen yhteydessä.	145 §
Maanantai 20.2.2017 viimeistään	48.	Keskusvaalilautakunta	Päätös ehdokashakemusten vastaanottojärjestelyistä  Päätöksestä on laadittava kuulutus, joka on annettava tiedoksi puolueiden mahdollisesti ilmoittamille vaaliasiamiehille, pantava nähtäville keskusvaalilautakunnan kokoushuoneistossa sekä julkaistava sillä tavalla kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi <sup>15</sup>	34 §
Maanantai 20.2.2017 viimeistään	48.	Oikeusministeriö	Puoluerekisteriin merkittyjen puolueiden ja niiden nimenkirjoittajien ilmoittaminen keskusvaalilautakunnille	32 §
Keskiviikko 22.2.2017 viimeistään	46.	Väestörekisterikeskus	Äänioikeusrekisterin perustaminen	18.1 §
Maanantai 27.2.2017	41.	Maistraatit	Äänioikeusrekisterin nähtävänäpidon aloittaminen maistraateissa ja mahdollisissa muissa Väestörekisterikeskuksen määräämissä paikoissa	23 § 1 mom
Tiistai 28.2.2017 ennen kello 16 viimeistään	40.	Vaaliasiamies	Ehdokashakemus sekä ilmoitus vaaliliitosta ja ilmoitus yhteislistasta annettava kunnan keskusvaalilautakunnalle	152, 154 ja 156 §

<sup>15</sup> Kuntalaki 108 §.

Maanantai 6.3.2017	34.	Keskusvaalilautakunta	Ehdokashakemusten tarkastaminen ja mahdolliset huomautukset vaaliasiamiehille  Puolueiden, yhteislistojen ja valitsijayhdistysten keskinäisen järjestyksen määrittäminen ehdokaslistojen yhdistelmää varten	36 §  37 §
Keskiviikko 8.3.2017 ennen kello 16	32.	Vaaliasiamies	Ehdokashakemuksen ja siihen liitettyjen asiakirjojen oikaiseminen ja täydentäminen tarvittaessa	38 §
Keskiviikko 8.3.2017 kello 16 jälkeen	32.	Keskusvaalilautakunta	Määräaikana saapuneiden ehdokashakemusten uudelleen käsitteleminen ja päätökset vaaliliittoja ja yhteislistoja koskevien ilmoitusten johdosta	39 §
Torstai 9.3.2017 ennen kello 12	31.	Vaaliasiamies	Puolueen tai valitsijayhdistyksen, jonka ilmoitusta vaaliliittoon tai yhteislistaan liittymisestä ei ole hyväksytty, ehdokashakemuksen peruutus	40 § 2 mom
Torstai 9.3.2017 ennen ehdokaslistojen yhdistelmän laatimista	31.	Keskusvaalilautakunta	Ehdokashakemusten ratkaisemisen jälkeen tehtävät päätökset ehdokkaan jättämisestä pois ehdokaslistojen yhdistelmästä tai ehdokashakemuksen peruutuksen johdosta	40 §
Torstai 9.3.2017 viimeistään klo 16 aloitettavassa kokouksessa	31.	Keskusvaalilautakunta	Ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen	41 §
Torstai 9.3.2017	31.	Keskusvaalilautakunta	Ehdokkaista ehdokaslistojen yhdistelmässä olevien tietojen sekä henkilötunnuksen merkitseminen valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin	43 § 2 mom
Torstai 9.3.2017 ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen jälkeen aikaisintaan	31.	Ehdokas	Vapaaehtoinen ennakoilmoitus vaalirahoituksesta valtiontalouden tarkastusvirastolle	<sup>16</sup>
Torstai 16.3.2017 viimeistään	24.	Väestörekisterikeskus	Ilmoituskorttien lähettäminen niille äänioikeutetuille, joiden osoite on tiedossa	21 § 4 mom
Keskiviikko 22.3.2017	18.	Vaalitoimitsija	Ennakoäänestyksen aloittaminen suomalaisessa laivassa	47 § 1 mom

<sup>16</sup> L ehdokkaan vaalirahoituksesta 11 §



Perjantai 24.3.2017 ennen kello 16	16.	Äänioikeutettu tai muu henkilö	Äänioikeusrekisteriä koskevan oikaisuvaatimuksen tekeminen maistraatille	24 § 1 mom
Maanantai 27.3.2017	13.	Maistraatti	Oikaisuvaatimuksen ratkaisemi- nen	25 § 1 mom
Viipymättä maistraatin päätöksen jälkeen		Maistraatti	Oikaisuvaatimukseen annettujen päätösten antaminen tiedoksi asianosaisille ja, jos päätös sisäl- tää sen, että henkilö otetaan ääni- oikeusrekisteriin, ilmoituskortin lähettäminen.	25 § 2 mom
Tiistai 28.3.2017 ennen kello 12	12.	Maistraatti	Oikaisuvaatimuksen ratkaisemi- sestä aiheutuvat merkinnät ääni- oikeusrekisteriin	25 § 1 mom
Tiistai 28.3.2017 ennen kello 12	12.	Väestörekisterikeskus ja maistraatti	Itseoikaisuna tehdyistä päätösis- tä aiheutuvien merkintöjen teke- minen äänioikeusrekisteriin	26 § 1 mom
Viipymättä		Väestörekisterikeskus ja maistraatti	Väestörekisterikeskuksen tai maistraatin itseoikaisuna tehdyn päätöksen toimittaminen tiedoksi asianosaiselle ja ilmoituskortin lähettäminen	26 § 2 ja 3 mom
Viimeistään 7. päivänä päivästä, jona asianosai- nen on saanut päätöksen tiedoksi tai päätös julkais- tu virallisessa lehdessä		Oikaisuvaatimuksen tekijä	Valitus hallinto-oikeudelle maist- raatin päätöksestä, jolla oi- kaisuvaatimus on hylätty tai jätet- ty tutkimatta, ja valitus Väestöre- kisterikeskuksen tai maistraatin päätöksestä, jolla henkilö on 26.2 §:n nojalla on merkitty äänioi- keusrekisteriin äänioikeutta vailla olevaksi	27 § 1 mom
Tiistai 28.3.2017 kello 12 lukien	12.	Väestörekisterikeskus	Äänioikeusrekisteri on lainvoi- mainen	28 § 1 mom
Tiistai 28.3.2017 ennen kello 16 viimeistään	12.	Äänioikeutettu, joka haluaa äänestää koti- äänestyksessä	Ilmoittautuminen kunnan keskus- vaalilautakunnalle	55 §
Keskiviikko 29.3.2017	11.	Vaalitoimitsijat, vaali- toimikunta	Ennakkoäänestyksen aloittaminen kotimaassa ja ulkomailla Suomen edustustoissa	47 § 1 mom
Lauantai 1.4.2017	8.	Vaalitoimitsijat	Ennakkoäänestyksen lopettami- nen ulkomailla	47 § 1 mom

Tiistai 4.4.2017	5.	Vaalitoimitsijat, vaalitoimikunta	Ennakkoäänestyksen lopettaminen kotimaassa	47 § 1 mom
Keskiviikko 5.4.2017 kello 19 alkaen	4.	Oikeusministeriö	Vaaliluetteloiden tulostaminen äänioikeusrekisteristä äänestysalueittain ja niiden toimittaminen kuntien keskusvaalilautakunnille	71 § 1 mom
Perjantai 7.4.2017 kello 19	2.	Keskusvaalilautakunta	Ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastaminen siten, että ennen kello 19 saapuneet ennakkoäänestysasiakirjat ehditään käsitellä	63 § 1 mom
Sunnuntai 9.4.2017 kello 9-20	<b>VP</b>	Vaalilautakunta	Vaalipäivän äänestys	68 ja 144 §
Sunnuntai 9.4.2017 aikaisintaan kello 15 tai erityisestä syystä keskusvaalilautakunnan harkinnan mukaan aikaisintaan kello 12	<b>VP</b>	Keskusvaalilautakunta	Ennakkoäänien laskeminen	86 § 1 mom
Sunnuntai 9.4.2017 kello 20 jälkeen	<b>VP</b>	Vaalilautakunta	Alustava äänenlaskenta	78 §
Maanantai 10.4.2017 viimeistään kello 12	1.	Keskusvaalilautakunta	Vaalipäivänä annettujen äänten tarkastuslaskenta	87 § 1 mom
Keskiviikko 12.4.2017 viimeistään kello 18 aloitettavassa kokouksessa	3.	Keskusvaalilautakunta	Vaalien tuloksen vahvistaminen ja julkaiseminen sekä tuloksesta tiedottaminen	95 §
14 päivän kuluessa siitä, kun vaalien tulos on julkaistu		Muutoksenhakija	Valitus hallinto-oikeudelle keskusvaalilautakunnan päätöksestä, jolla vaalien tulos on vahvistettu	100, 101 ja 102 §
Vaalien tuloksen tultua lainvoimaiseksi		Oikeusministeriö	Arkistotulosteiden ottaminen äänioikeusrekisteristä	29 § 3 mom
Arkistotulosteiden ottamisen jälkeen		Väestörekisterikeskus	Äänioikeusrekisterissä olevien tietojen hävittäminen	29 § 3 mom
Kahden kuukauden kuluessa vaalin tuloksen vahvistamisesta (maanantaina 12.6.2017 viimeistään)		Valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi valittu	Ilmoitus vaalirahoituksesta valtiotalouden tarkastusvirastolle	<sup>17</sup>

<sup>17</sup> L ehdokkaan vaalirahoituksesta 5 ja 8 §